

ANTEPFISTIĞI PAZAR ARAŞTIRMASI VE ÜRÜN RAPORU

**DIŞ TİCARET VE ULUSLARARASI
İLİŞKİLER BİRİMİ**

2024

TÜRKİYE ANTEPFISTIĞI GENEL BİLGİLER

Dünyada Yakındoğu, Akdeniz Bölgesi ve Asya'nın batı bölgelerinde yetişen antepfıstığı (Latincesi Pistacia vera), ülkemizde ağırlıklı olarak Şanlıurfa ve Gaziantep yöresinde yetişmektedir. Yine antepfıstığı yetiştirilen toplam il sayımız 44 olup, bu iller Güneydoğu, Akdeniz, Ege ve hatta İç Anadolu Bölgelerimizde bulunmakla birlikte, üretimde en çok söz sahibi olan iller Şanlıurfa, Gaziantep, Kahramanmaraş, Adıyaman, Mardin, Kilis, Diyarbakır ve Siirt'tir.

Ülkemizde üretim bölgelerinde bağı olarak, birçok fıstık çeşidi mevcut olup, başlıca çeşitleri şunlardır:

Uzun, Kırmızı, Siirt, Halebi, Ohadi, Barak Yıldızı, Tekin.

Bu türlerin dışında;

Keten Gömleği(URFA), Beyaz Ben, Değirmi, Çakmak, Sultani, vahidi, Mümtaz, Sefidi ve Hacı Şerifi de ülkemizde yetiştirilen Antep fıstığı çeşitleri arasında yer almaktadır.

Ülkemizde antepfıstığı üretimi açısından önemli gelişmeler kaydedilmiş olmasına karşılık ihracatta istenilen düzeye erişilememiştir. Antepfıstığı üretim ve ihracatında yıllar itibariyle gözlenen dalgalanmalara rağmen son 20 yıl içinde gerek üretimdeki artış, gerek tarımı, işlenmesi, pazarlanması gibi iş kollarından geçimini sağlayan nüfus miktarı ve gerekse ihracatında sağlanan döviz girdisinden dolayı ülkemiz ekonomisi açısından önemini korumaktadır.

TÜRKİYE'DE SEKTÖRÜN DURUMUNA GENEL BAKIŞ

Antep fıstığı ağaç sayısında 2019 yılındaki 73 milyon adetten, 2023 yılında 87,1 milyon adet ağaca çıkmıştır. 2019 yılında 85 bin ton olan üretim, 2023 yılında 176 bin tona yükselmiştir. Son 5 yılın üretim miktarlarına baktığımızda en yüksek üretim 2020 yılında yaşanmıştır.

Şiddetli periodisite (bir yıl az bir yıl çok ürün verme) üretimi son derece olumsuz etkilemeye devam ederken, genelde diğer ülkelerde periodisite sorunu sulama ile çözülmektedir; İran ve ABD, Antep fıstığı üretimini ovalarda, sulu koşullarda, büyük arazilerde, birim alana sık ağaç dikimiyle yapmakta ve dekara yüksek verim almaktadır. Türkiye'de ise kuru tarım şeklinde devam etmektedir.

Ayrıca Türkiye'de yetiştirilen Antep fıstığı genellikle aroması yoğun ve lezzetli, ayıklanması nispeten zor olduğundan kabuksuz tüketime uygun uzun çeşitlerdir. İran ve ABD'nin ürünleri ise daha verimli ancak nispeten daha lezzetsiz, iri ve çıtlaklık oranı yüksek yuvarlak çeşitlerdir.

Türkiye'de yıllara göre antepfıstığı verileri (2019-2023 TÜİK)

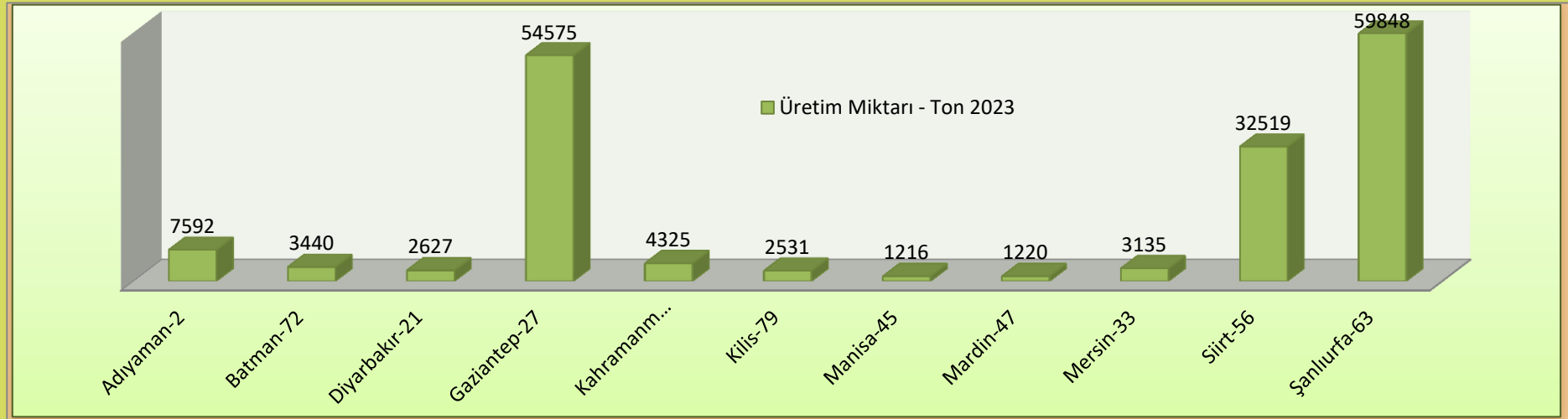
	2019	2020	2021	2022	2023
Meyve Veren Yaşta Ağaç Sayısı - Adet Sayısı	52.060.513	54.548.247	55.464.465	58.143.861	60.549.046
Meyve Vermeyen Yaşta Ağaç Sayısı - Adet Sayısı	20.983.692	22.721.902	23.698.780	25.469.721	26.616.588
Toplu Meyveliklerin Alanı - Dekar	3.662.103	3.818.466	3.894.509	4.087.086	4.205.622
Verim - Kg/Meyve Veren Ağaç	201	215	168	222	212
Üretim Miktarı - Ton	85.000	296.376	119.355	239.289	176.000

TÜRKİYE'DE ANTEPFISTIĞI ÜRETİMİ

Türkiye'de başlıca şehirlerin 2023 yılı antepfistiği üretimi (ton)

2023 YILI	Adıyaman-2	Batman-72	Diyarbakır-21	Gaziantep-27	Kahramanmaraş-46	Kilis-79	Manisa-45	Mardin-47	Mersin-33	Siirt-56	Şanlıurfa-63
Üretim Miktarı - Ton	7.592	3.440	2.627	54.575	4.325	2.531	1.216	1.220	3.135	32.519	59.848

Türkiye'de antepfistiği üretiminde en yüksek paya sahip iller sırasıyla; Şanlıurfa, Gaziantep ve Siirt'tir. 2023 yılında Şanlıurfa ili üretimin %34'ünü, Gaziantep ili %31'ini ve Siirt ili de %19'unu karşılamaktadır.

ÜLKELERE GÖRE DÜNYA ANTEPFISTIĞI ÜRETİMİ VE GENEL BİLGİLER

Genellikle kuruyemiş olarak tüketilen “Antep fıstığı” fizyolojik özelliğinden kaynaklı olarak periyodisite (bir yıl az bir yıl çok ürün verme) gösteren bir meyvedir. Uluslararası Sert Kabuklu ve Kuru Meyve Konseyi’nin verilerine göre; Küresel fıstık üretimi 2022/23 döneminde hafif bir düşüşle 747.310 ton'a (kabuklu bazda) geriledi; Bu, önceki sezona göre %3 oranında azaldı. En büyük tedarikçi, küresel üretimin yüzde 54'ünü gerçekleştiren ABD(401.000ton) olurken, onu yüzde 27 ile Türkiye(239.000ton) ve yüzde 14 ile İran(106.000ton) izledi.

Beş yıllık ortalama Antep fıstığı üretiminde lider durumda bulunan ülke 439 bin ton ile Amerika Birleşik Devletleri’dir. ABD, üretim ve sulama tekniklerini geliştirmek suretiyle üretim hacmini devamlı artırmış, 2018 yılında İran’ı da geçerek dünya üretiminde birinci sıraya geçmiştir. ABD’de Antep fıstığı ağırlıklı olarak Kaliforniya eyaletinde yetişmektedir. Bu ülkeye fıstık ilk olarak İran’dan 1848 yılında getirilmiştir. ABD’de Kirman ve Peter tipi Antep fıstıkları ağırlıklı olarak yetişen çeşitler olup, bu çeşitlere ilave olarak İbrahmim, Ohadi, Safidi, Şasti ve Vahidi çeşitleri de vardır.

İran menşeli fıstıkların fiyatının göreceli olarak daha düşük ve fıstıkların iri taneli ve çıtlak olması İran fıstıklarının dünya çapında talep edilmesine neden olmaktadır. Ancak üretim esnasında oluşan aflatoksin, ithalatçı ülkelerin zaman zaman İran fıstığı ithalatına engel koymalarına neden olmuş ve geçtiğimiz yıllarda özellikle Avrupa Birliği ile ABD bu konuda ciddi önlemler almaya başlamışlardır.

Ülkemiz ise dalgalı üretim yapısı ile rekoltenin yüksek olduğu sezonlarda ABD’nin ardından ikinci sırada yer almaktadır.

DÜNYA ANTEPFISTIĞI TÜKETİMİ

Dünya Tüketimi

Antepfıstığının dünya genelindeki üretim ve tüketimi arasında genellikle bir denge olduğu bilinmekte, üretim artışına paralel olarak yıllara göre tüketimde de bir artış eğilimi gözlenmektedir. Antepfıstığı pahalı bir ürün olduğundan ABD ve Batı Avrupa gibi gelişmiş ülkelerde fazla miktarda tüketilmekte, son yıllarda Arap Ülkelerinde de tüketimi giderek artmaktadır. Antepfıstığı gerek çerezlik olarak gerekse dondurma, pasta ve çikolata sanayide aranan bir üründür. Özellikle iç olarak kullanıldığı yerlerde renk ve lezzet üstünlüğü yönünden Türk fıstıkları tercih edilmektedir. Üretici ülkelerde antepfıstığının yaklaşık %60-70'i tuzlu kavrulmuş kuru yemiş olarak %30-40'ı tatlı, pasta ve şekerlemede kullanılırken, ABD ve Avrupa'da %90'ı kuru yemiş olarak tüketilmektedir.

Türkiye Tüketimi

Ülkemizde iç tüketim kesin olarak bilinmemekte, üretimden ihracat ve stok miktarının düşülmesi suretiyle hesaplanmaktadır. Bu da genelde Türkiye üretiminin % 70 'i civarında olmaktadır. Antepfıstığı lüks bir tüketim maddesi sayıldığı için, fiyatı da buna bağlı olarak yüksektir. Bu nedenle yurt içi tüketiminde İstanbul, Ankara, İzmir ve Bursa gibi alım gücü yüksek olan iller başta gelmekte, Gaziantep ve Şanlıurfa gibi üretici illerde de yaş olarak tüketimi görülmektedir. Türkiye'de kuru kabuklu antepfıstığı tüketimi mahsule bağlı değişmekte olup ortalama olarak 25.000 ton 'dur. Ürünün kıt olduğu yıllarda tüketim 20.000 ton dolayında iken bol olan yıllarda 35.000 tona çıkmaktadır.

TÜRKİYE ANTEPFISTIĞI İHRACATI

Yüksek üretim maliyetleri rakip ülke ürünleri karşısında pazarlama zorluklarını beraberinde getirmekle birlikte, 2022 yılında Antep fıstığı ihracatımız yaklaşık 258 milyon dolar (25 bin ton) olarak gerçekleşmiştir. 2023 yılında ise Antep fıstığı ihracatımız bir önceki yıla kıyasla yaklaşık %23 oranında artış ile yaklaşık 318 milyon ABD dolarına (32 bin ton) yükselmiştir.

	2018		2019		2020		2021		2022		2023	
	Net Ağırlık (TON)	Değer (1000 \$)	Net Ağırlık (TON)	Değer (1000 \$)	Net Ağırlık (TON)	Değer (1000 \$)	Net Ağırlık (TON)	Değer (1000 \$)	Net Ağırlık (TON)	Değer (1000 \$)	Net Ağırlık (TON)	Değer (1000 \$)
Antep Fıstığı; kabuklu	6.659	42.441	6.726	49.934	7.385	46.023	9.843	60.113	10.494	76.059	16.922	118.250
Antep fıstığı; kabuksuz	8.929	117.485	9.225	135.769	8.230	106.868	13.551	174.712	14.509	181.857	15.012	199.711
TOPLAM	15.588	159.926	15.951	185.703	15.615	152.891	23.394	234.825	25.003	257.916	31.934	317.961

2022 yılı kabuklu antepfıstığı fiyatı 7,2 kg/\$ iken kabuksuz fiyatı 12,5 kg/\$ olarak satışı yapılmıştır. 2023 yılında ise kabuklu antepfıstığı fiyatı 7 kg/\$, kabuksuz antepfıstığı fiyatı 13,3 kg/\$ olarak gerçekleşmiştir.

TÜRKİYE ÜLKE BAZLI ANTEPFISTIĞI İHRACATI

TÜRKİYE ÜLKE BAZLI KABUKLU ANTEPFISTIĞI İHRACATI

İthalatçılar	2019		2020		2021		2022		2023	
	Değer (1000\$)	İhracat Miktarı, Ton	Değer (1000\$)	İhracat Miktarı, Ton	Değer (1000\$)	İhracat Miktarı, Ton	Değer (1000\$)	İhracat Miktarı, Ton	Değer (1000\$)	İhracat Miktarı, Ton
Dünya	49.934	6.726	46.023	7.385	60.113	9.843	76.059	10.494	118.250	16.922
Irak	4.103	521	1.527	232	3.466	664	8.472	1.313	21.071	2.891
İran	522	132	233	37	166	25	8.205	1.035	8.795	1.741
Libya	2.698	358	1.693	326	5.950	1.012	6.747	911	6.287	1.246
Kazakistan	1.265	198	0	0	3	1	2.967	376	9.872	1.243
Suriye	1.911	391	1.706	432	1.598	388	1.902	472	6.279	1.144
Cezayir	3.878	597	2.863	451	2.930	499	2.522	459	7.231	1.140
Rusya	372	47	3.433	405	4.126	531	16.051	1.967	9.234	1.093
Gürcistan	1.143	236	1.823	310	458	58	985	134	7.026	966
İtalya	2.180	501	715	120	13.160	2.213	1.234	200	5.242	746
Ürdün	2.108	212	1.088	252	3.960	553	4.696	474	5.760	573

Türkiye'nin kabuklu antepfıstığı ihracat verileri incelendiğinde en çok ihracat yapılan ülkeler sırasıyla şöyledir; Irak, İran, Libya, Kazakistan ve Suriye'dir. 2023 yılı ortalama 7\$/kg işlem gören kabuklu antepfıstığı en düşük fiyatla İran ve Libya'ya (5\$), en yüksek Rusya(8,5\$) ve Ürdün(10\$)'e satışı yapılmaktadır.

TÜRKİYE ÜLKE BAZLI ANTEPFISTIĞI İHRACATI

TÜRKİYE ÜLKE BAZLI KABUKSUZ ANTEPFISTIĞI İHRACATI

İthalatçılar	2019		2020		2021		2022		2023	
	Değer (1000\$)	İhracat Miktarı, Ton	Değer (1000\$)	İhracat Miktarı, Ton	Değer (1000\$)	İhracat Miktarı, Ton	Değer (1000\$)	İhracat Miktarı, Ton	Değer (1000\$)	İhracat Miktarı, Ton
Dünya	135.769	9.225	106.868	8.230	174.713	13.551	181.857	14.509	199.711	15.012
Almanya	23.960	1.456	18.388	1.283	28.342	2.353	36.647	3.207	45.467	3.464
İtalya	44.275	2.818	30.507	2.109	67.601	4.930	66.472	5.028	50.300	3.353
Irak	7.753	622	2.895	207	3.042	260	9.681	1.031	23.550	1.750
Suriye	5.274	699	1.955	255	1.540	166	4.479	577	6.114	1.053
İsrail	7.658	478	10.992	788	16.808	1.226	9.162	757	10.023	699
Libya	2.016	158	1.398	136	3.398	371	2.783	219	7.242	675
Ürdün	4.099	310	3.078	276	8.369	779	8.348	555	7.596	504
Suudi Arabistan	12.174	828	12.707	1.202	3.597	350	2.052	195	5.850	411

Türkiye'nin kabuksuz antepfıstığı ihracat verileri incelendiğinde en çok ihracat yapılan ülkeler sırasıyla şöyledir; Almanya, İtalya, Irak ve Suriye'dir. 2023 yılı ortalama 13,3\$/kg işlem gören kabuksuz antepfıstığı en düşük fiyatla Suriye(5,80\$) ve Libya'ya (10,7\$), en yüksek İtalya(15\$) ve Ürdün(15\$)'e satışı yapılmaktadır.

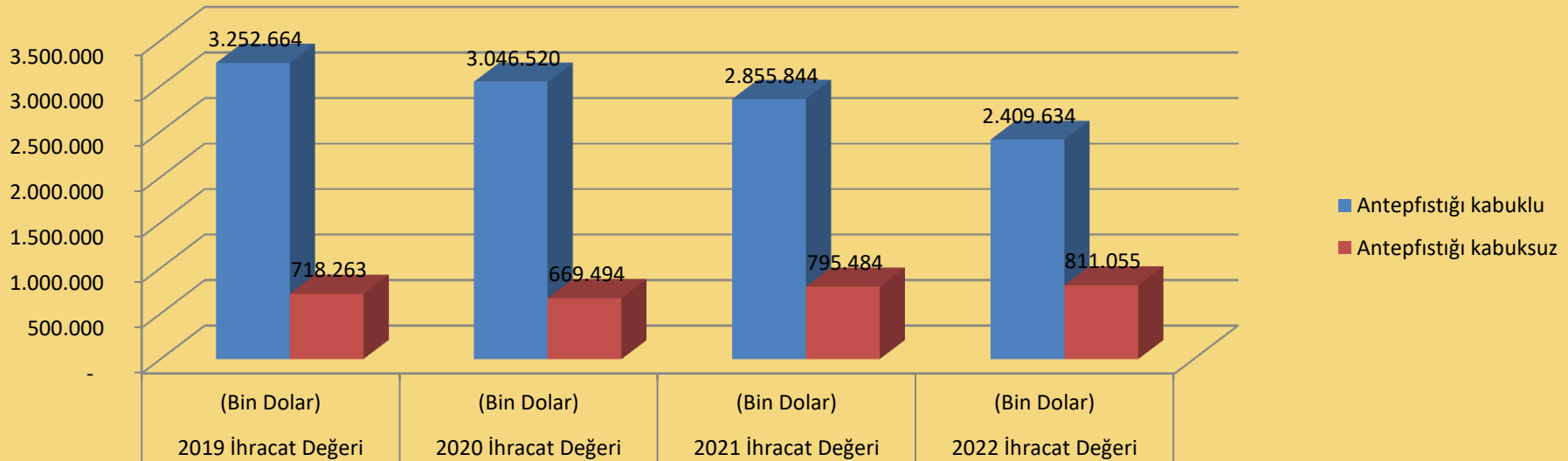
DÜNYA ANTEPFISTIĞI TİCARETİ

Dünya antepfıstığı ihracatı; trademap verilerine göre 2019 yılında 3,2 milyar dolar olan kabuklu antepfıstığı ihracatı 2022 yılında 2,4 milyar dolara gerilemiş, fakat 2019 yılında kabuksuz antepfıstığı 718 milyon dolardan 2022 yılında 811 milyon dolara yükselmiştir.

Ürün Kodu	Ürün Etiketi	2019 İhracat Değeri (Bin Dolar)	2020 İhracat Değeri (Bin Dolar)	2021 İhracat Değeri (Bin Dolar)	2022 İhracat Değeri (Bin Dolar)
'080251	Antepfıstığı kabuklu	3,252,664	3,046,520	2,855,844	2,409,634
'080252	Antepfıstığı kabuksuz	718,263	669,494	795,484	811,055

Kaynak: Trademap

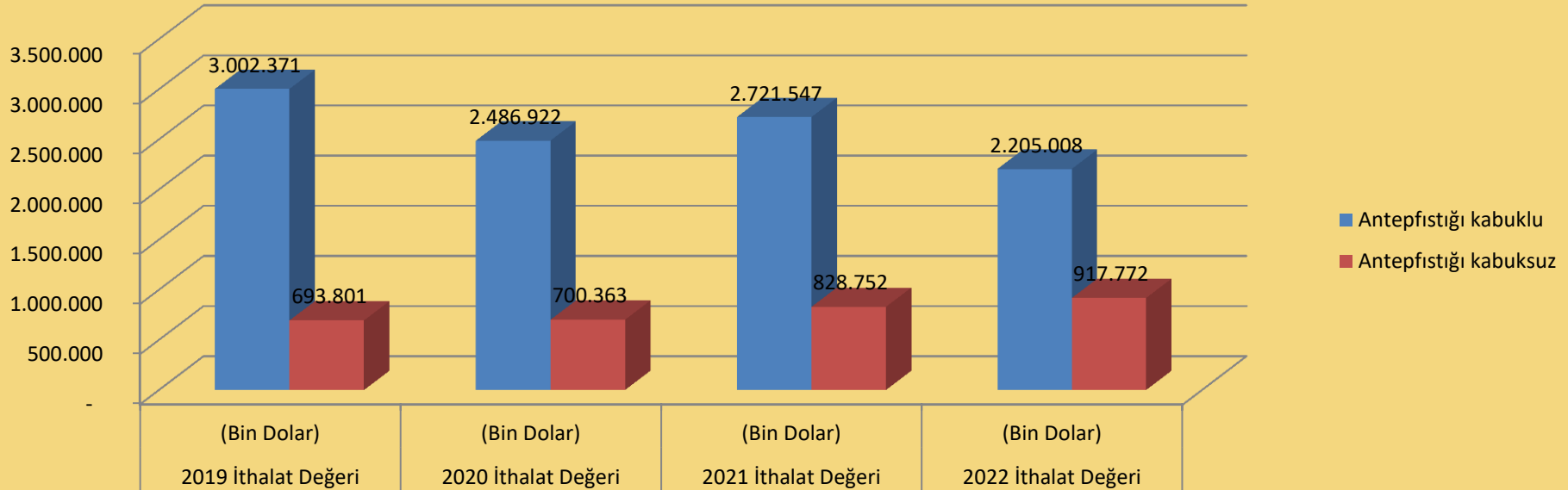
DÜNYA ANTEPFISTIĞI TİCARETİ

Dünya antepfistığı ithalatı; trademap verilerine göre 2019 yılında 3 milyar dolar olan kabuklu antepfistığı ithalatı 2022 yılında 2,2 milyar dolara gerilemiş, fakat 2019 yılında kabuksuz antepfistığı 693 milyon dolardan 2022 yılında 917 milyon dolara yükselmiştir.

Ürün Kodu	Ürün Etiketi	2019 İthalat Değeri (Bin Dolar)	2020 İthalat Değeri (Bin Dolar)	2021 İthalat Değeri (Bin Dolar)	2022 İthalat Değeri (Bin Dolar)
'080251	Antepfistığı kabuklu	3,002,371	2,486,922	2,721,547	2,205,008
'080252	Antepfistığı kabuksuz	693,801	700,363	828,752	917,772

Kaynak: Trademap

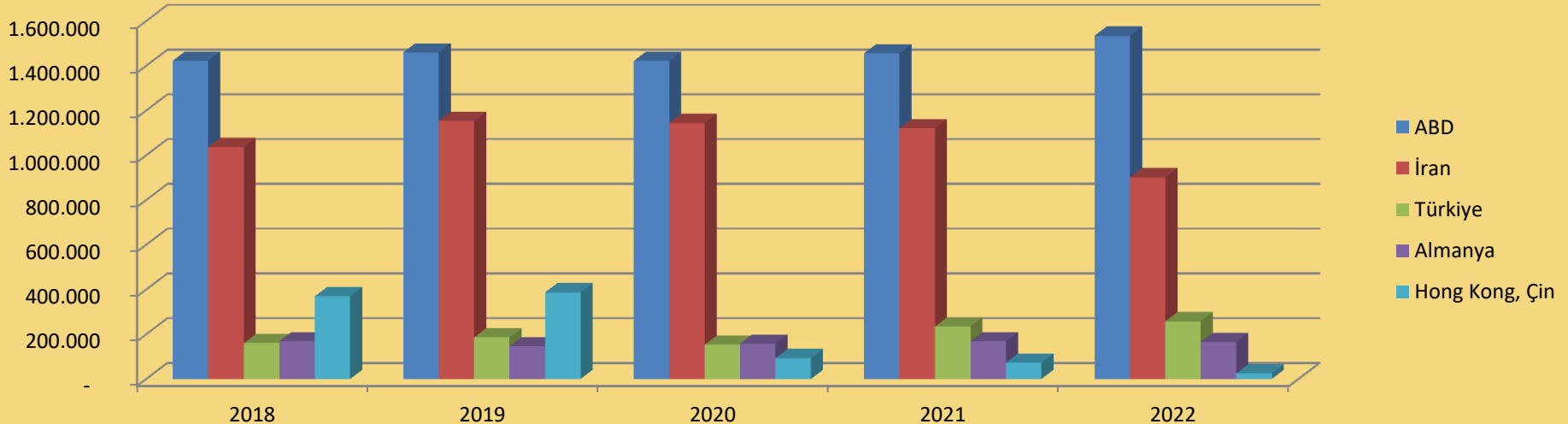
ÜLKELER BAZINDA DÜNYA ANTEPFISTIĞI TİCARETİ

Antep fıstığı ihracat verisi incelendiğinde dünya üretim istatistiklerine paralel olarak Amerika Birleşik Devletleri'nin yaklaşık 1,5 milyar dolarlık ihracat rakamı ile söz konusu ürünün ihracatında da lider pozisyonda olduğu görülmektedir. ABD'nin bahsi geçen üründe en önemli pazarlarını Avrupa Birliği ve İngiltere oluşturmaktadır. ABD'yi 900 milyon dolarla İran izlemekte olup ülkemiz yaklaşık 258 milyon dolarlık ihracat ile üçüncü sırada yer almaktadır.

Antep Fıstığı İhracatçısı İlk 5 Ülke (Bin dolar)

Ülke	2018	2019	2020	2021	2022
ABD	1.422.466	1.459.262	1.420.801	1.455.402	1.533.752
İran	1.037.074	1.152.836	1.143.798	1.119.621	901.236
Türkiye	159.926	185.704	152.891	234.826	257.917
Almanya	167.814	145.819	157.790	168.160	165.487
Hong Kong, Çin	368.861	386.885	92.904	72.527	24.707

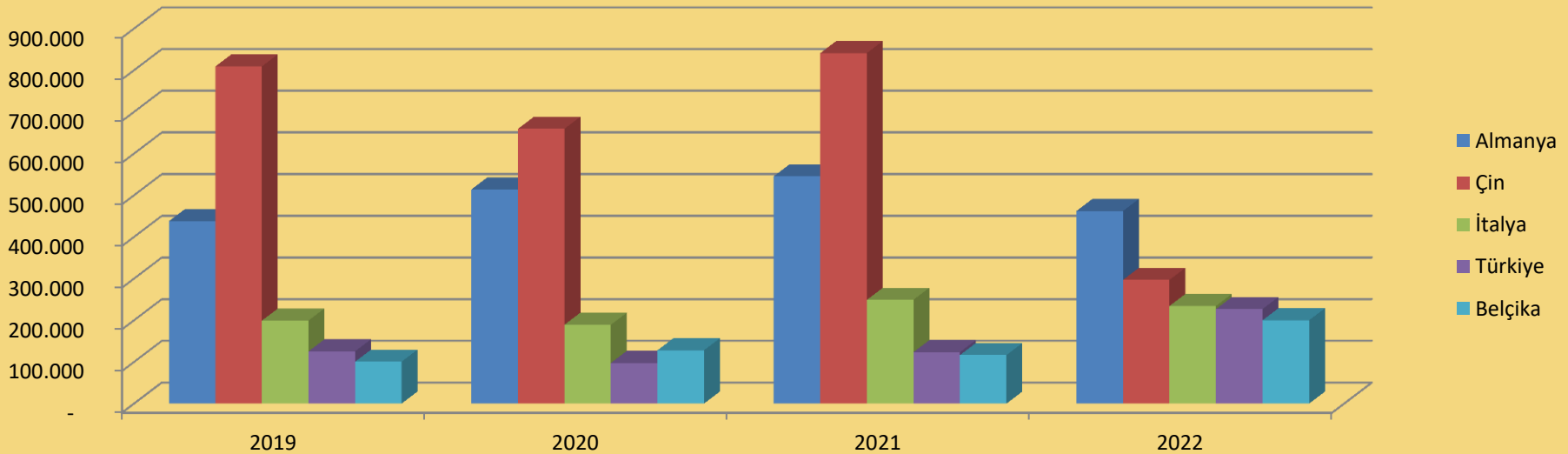
ÜLKELER BAZINDA DÜNYA ANTEPFISTIĞI TİCARETİ

Trademap 2022 yılı verilerine göre dünyada yaklaşık 3,1 milyar ABD dolarına ulaşan dünya Antep fıstığı ithalatında en büyük payı %15 ile Almanya alırken söz konusu ülkeyi Çin (%9,5), İtalya (%7,5) ve Türkiye (%7,2) takip etmektedir. Son yıllarda ithalatta lider olan Çin, 2022 yılında ikinci sıraya gerilemiştir. Almanya, Çin ve Türkiye hem ihracatta hem de ithalatta son sahibi ülkeler konumundadır.

Antep Fıstığı İthalatçısı İlk 5 Ülke (Bin dolar)

Ülke	2019	2020	2021	2022
Almanya	437.741	513.828	545.531	461.902
Çin	809.187	659.233	841.113	296.676
İtalya	199.250	189.159	248.875	234.140
Türkiye	125.335	97.626	123.267	226.765
Belçika	100.451	127.946	116.297	199.947

SEKTÖRÜN SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

- **Periodisite Sorunu;** İri ve yuvarlak tipteki çeşitler selekte edilerek, yabancı anaçlar üzerine aşılama yapılmalı ve GAP'ta sulu tarıma adapte olabilecek antepfıstığı yetiştirilerek her yıl ürün alınmasına yönelik çalışmalar yapılmalıdır.
- **Ufaklık ve Çıtlama Olmama Sorunu;** İri ve yuvarlak tipli yabancı fıstık çeşitleri yönünde ürün karakterinin değiştirilmesine ve dış ülkelerin tercihine yönelik ürün yetiştirilmesine çalışılmalıdır.
- **Çeşit Sorunu;** Üretimimizin çoğunluğunu oluşturan mevcut çeşitler, ihracatçı önemli ülkelerde (İran ve ABD) yetişen fıstıklarla, albeni (irilik ve çıtlama) yönünden rekabet edememektedir. Kültürel işlemlerin tam olarak yerine getirilmesiyle kalite önemli düzeyde iyileştirilmekle birlikte, rekabet şansını artırma konusunda yeterli olamamaktadır. Ancak, ülkemiz fıstıkları yeşil içli olup, diğer ülke fıstıklarına göre lezzetlidir. Damak tadına hitap etmektedir. Mevcut antepfıstığı bahçelerinde, verim ve kaliteyi artırıcı önlemler teşvik edilip, ürünümüzün belirgin özellikleri tanıtılmalıdır. Bunun yanında, yeni kurulacak tesis ve aşılama çalışmalarında, dış piyasanın istediği iri çeşitlerin kullanılması teşvik edilmelidir. Sulu koşullarda yeni tesis edilecek bahçelerde özellikle Siirt ve selekte edilen yeni çeşitler kullanılmalıdır. Seleksiyon ve melezleme çalışmalarına devam edilmelidir.
- **Alımlarda Fiyat İstikrarsızlığı;** Genellikle üretim ve ihracat arasında denge kurulamamaktadır. Üretimin fazla olduğu yılda, ihracatta da tıkanıklık olursa, fiyatlar anormal derecede düşmektedir. Üretici ve ihracatçının durumları göz önüne alınarak, dış pazardaki gelişmelere göre dengeli bir alım fiyatı belirlenmelidir. Bu dengenin uzun vadeli olarak uygulanması, üretim ve ihracata istikrar getirecektir.
- **Yurtiçi ve Yurtdışı Pazarlama Sorunları;** Antepfıstığı, mevcut durumuyla uygun olmayan depolarda saklanmaktadır. İşleme sanayinde önemli tıkanıklıklar vardır. Bu durum ürün kalitesini olumsuz yönde etkilemektedir. Ambalaj sanayi istenilen seviyede değildir. Genellikle, ürünümüzü, dış ülkelerdeki büyük tüccarlar almaktadır. Bu firmalara, marka, isim, standart belgesi olmaksızın çuvallarda (jüt veya telis) ve düşük fiyatla ihracat yapılmaktadır. Diğer ihracatçı ülkelerin yaptığı gibi ürünü gösterişli yapan ambalaj sanayi geliştirilmelidir. Ürünümüz el değiştirmeden, Türk markaları ve kendi orijinal isimleriyle lüks ambalajlarda ihraç edilmelidir.